

Ordas filozófia

avagy Fenrir, Garm, Hati és Sköll szerepének tisztázása

Valószínűleg sokaknak ismerősen cseng már a Fenrir, vagy akár a Garm név is, és minden bizonnyal többségetek tudna is pár mondatot mondani róluk. Híres (vagy hírhedt) szereplői az Ásatrúnak, ennek ellenére mégis azt látom, hogy néha előbukkan egy-két vita róluk – Az Eddák nem mindig fogalmaznak pontosan, így néhol össze is keverhetők (legalábbis nekem) szerepeik és ismertetőjeleik. Ezért úgy döntöttem, hogy végleg tisztázom magamban ezt a problémakört, és gondoltam, hogy veletek is megosztom az eredményt – természetesen ezek az én gondolatvilágomat és tapasztalataimat is tükrözni fogják, az Eddákat máshogy is értelmezhetitek bizonyos esetekben.

Fenrir

Fenris farkas "életútját" a legkimerítőbben talán a Gylfi Káprázata 34. fejezete mutatja be, amit gyönyörűsége és tanító jellege miatt csak ajánlani tudok.

Fenrir Loki istenség és Angurboða óriásnő sarja (Jörmunganddal és Hellel együtt), de Tyr isten nevelte fel az Ászok otthonában. Később azonban az istenek óvatosságból leláncolták Lyngvi szigetén a törpék által készített Gleipnir láncsal. Megkötése viszonylag ismert történet, és valóban egészen értékes tanulságokat hordoz magában. Akit érdekel, az az előbb említett fejezetben részletesen is tud róla olvasni.

Rabigáját a Ragnarök idején fogja lerázni – Erről tanúskodik a Verses- és Próza-Edda (GYK-51) is:

" (...) Kiszabadul akkor Fenrir farkas, (...) Fenrir farkas ekkor fülig tátja a száját, felső fogsora az égig, az alsó meg a földig ér, de ha több tér volna, tátaná még nagyobbra is. Szeméből és orrlyukából láng lövell. (...) "

Végül a Vigríð mezőre megérkezve legyőzi és felfalja a Mindenek Atyját, de tette nem marad büntetlenül: Víðar megbosszulja apja halálát és véget vet a farkas pályafutásának. Erről három helyen is olvashatunk (GYK-51; VSP-53,55; VAF-53), Vafprúðnir például így beszél róla:

*”Farkas nyeli el
a legfőbb istent,
viszont Víðar megbosszulja:
szétfeszíti
szilaj állkapcsát,
Úgy hajtja halálba.”*

Hati és Sköll

Az égi farkasokat is megemlítik néhányszor az írásokban, de ezek többsége szerepüket és feladatukat hangsúlyozza ki (pl.: ÁLC-39), így én se tudok róluk túl sokat elmondani.

Amit (szinte) biztosan tudunk, hogy Hati és Sköll üldözi Sólt és Mánit, és ők kényszerítik a testvérpárt a pályájukra. Ez a hajsza, amit folytatnak, egészen az Istenek Végzetéig tart, amikor végleg utolérlik az üldözötteket és lenyelik őket.

Családi helyzetüket már kevésbé ismerjük, azt viszont ki tudjuk nyerni a forrásokból, hogy a két vaserdei farkas Fenrir, vagy ahogy a Próza-Edda említi, Hróðvitnir (magyarul talán ”Híres Farkas”) ivadékai. Erről így ír a Próza-Edda (GYK-12 a VSP-13-al kiegészítve):

”Él egy óriásasszony Miðgardtól keletre a Vaserdőben – felelte Nagyságos. – Ugyanebben

az erdőben még más óriásnők is laknak, őket hívják vaserdeieknek. Ez az öreg óriásasszony világra szült több óriásfiat, de farkasálcában. Innen valók ezek a farkasok. Úgy tartják, hogy ebből a fajtából egyikük majd a leghatalmasabbá válik, ő lesz a Holdkutya, aki magába szívja az összes haldokló ember életerejét. Majd elnyeli a Holdat, és befecskendi vérrel az eget és a levegőt.

Ettől a Nap megszűnik ragyogni, a szelek sűrögni-forogni, fel-alá tombolni fognak. Ahogy 'A Jósno szava' mondja:

*'Vaserdön keletre vén óriásnő,
feltáplálta ott Fenrir kölykeit.
Egyik közülük erősebb lesz
mindnél,
óriás képében Holdat-Napot bekapja.'*

Egyedül a Vafprúdnismál-ban (47.strófa) olvashatunk olyanról, hogy nem Hati falja fel a Napot, hanem Fenrir:

*"Még mielőtt Fenrir
felfalta volna,
szép lányt szült, Álfrođult.
A lány fog jární anjya pályáján
a hatalmasok halála után."*

Én azonban ezt a részletet se ellentmondásként, hanem sokkal inkább az előbb elmondottak támaszaként látom. Véleményem szerint itt a szöveg arra utal, hogy Hati és Sköll, azaz Fenrir öröksége végül beteljesíti ősi sorsát - az "Atya" nevéhez méltóan.

Garm

Garm kutya szerepét és életútját tekintve nagyon sokban hasonlít Fenrirhez, mégse szabad egymással azonosítanunk őket vagy keverni tetteiket.

Mivel az ő "családi" helyzetéről semmit se tudunk, így azt most nem is tárgyaljuk meg. Viszont amit szinte kötelező megemlíteni, hogy Fenrirhez hasonlóan ő is megkötvé éli életének legnagyobb részét. Nála azonban a rabság funkciója elsősorban nem egy felsőbbrendű erő lekötése, hanem sokkal inkább kiszabott feladattal rendelkező cselekedet.

Szerencsére vannak forrásaink rabságának helyszínéről, de ezzel kapcsolatban is merülhetnek fel problémák/értelmezési különbségek. Amit biztosan kijelenthetünk, hogy Garm a Gniphellir-kőnél van kikötve (támaszunk a VSP-44, 49, 54, 58 és a GYK-51 is), de ennek a kőnek (vagy barlangnak) az elhelyezkedése vitatott. Ugyanis a Baldurs Draumarban (2-3.strófa) ezt olvashatjuk:

*”Felpattant Óðin, fenséges
Gót, Suhanó hátára helyezte
nyergét, S lelovagolt Hel lenti
világába,*

Ott egy kölyökkutya került vele szembe.

*Egy merő vér volt a kutya
melle, Vadul ugatta Varázsok
Atyját. Óðin ment tovább,
dörgött a föld, Amíg Helnek
házához nem ért.”*

Ámbár a szöveg később se említi meg Garm nevét, én mégis csatlakoztam azoknak a táborához, akik Garmban a túlvilág őrzőjét látják (szimbolikája hasonlít például a "Kerberoszéhoz"). Ennek fő oka talán az, hogy az Eddákban (se máshol) nem említenek meg olyan kutyát, amely beleillene a szerepbe, ráadásul Garm-hoz (szerintem) teljes mértékben alkalmazható ide.

Amit még illik, sőt kötelező megemlíteni róla, az a "Ragnaröki szerepe". A völva jövődőlésében még külön refrén-strófája is van, ami a következőképp hangzik (VSP-44, 49, 54, 58 ; de csak a vastag rész a refrén-strófa):

”Vonyít Garm veszettül Gniphellir-kónél.

Béklyója felpattan, szabadul a Farkas –

*Ósi múltba nézve messzi jövőt
látok: Istenek Végzetét, vitéz
istenekét.”*

Ennél a strófánál pedig megjelenik az a keveredés, amit leginkább láthatunk Fenrir és Garm között. Ámbár egyértelműen tudjuk, hogy Garm kutya (ÁLC-44), a versszak mégis "farkast" említ.

Én itt arra a következtetésre jutottam végül, hogy ezek a strófák nem Garmra helyezik a hangsúlyt, hanem sokkal inkább a leláncolt erők felszabadulására. Míg az első sor nyilvánvalóan Garmról beszél és az ő eljövételét jövődöli, addig a második sor, ami ugyan róla is szól, másodsorban tiszteletteljesen reflektál Fenrirre, a Farkasra is. Kettőjük együtt töltik be azt a baljóslatot, amit ez a refrén éreztetni akar. Ők együtt szimbolizálják a végzet eljövételét és a sors megmászhatatlanságát. Szerintem ez a gondolat, amit itt a völva megfogalmaz az felettebb értékes és gyönyörű tanulság. (Mellesleg véleményem szerint itt

megjelenik ugyanaz a kettőség, amit az Ásatrú legtöbb állatszimbolikájában megtalálhatunk [pl.: Geri és Freki, Sköll és Hati, Huginn és Muninn, stb.])

Az utolsó csatában alkotott szerepe se kicsi, ahogy a Próza-Edda is leírja (GYK-51), végül Tyr istenséggel fordul szembe, ám a küzdelemből egyik fél se kerül ki élve.

Végére pedig nem győzöm hangsúlyozni, amit már írtam: ezek elsősorban az én gondolataim (illetve azok a mások által létrehozott gondolatok, amiket befogadtam magamba). Az Ásatrú – véleményem szerint – nem olyan vallás, ahol mindenre van egyértelmű válasz. Fontos, hogy képesek legyünk elgondolkodni, elámulni ezeken a szövegeken, és képesek legyünk belevinni a magunk világát is, mert csak így fog teljessé válni a hitünk.

A forrásokra hivatkozásnál rövidítéseket használtam, melyeknek a jelentése a következő:

GYK: *Gylfi káprázata*

VSP: *A völva*

jönvendölése VAF:

Vafprúðnir-ének ÁLC:

Álcás-ének

Forrásként a (Bernáth István-féle) Próza- és Verses Eddát használtam fel.
